

# ĐẠO ĐỨC NGHỀ NGHIỆP KẾ TOÁN: Xây dựng khung quy định trong thời đại công nghệ mới bùng nổ

 **Trần Khánh Lâm\***

Nhận: 22/06/2023

Biên tập: 23/06/2023

Duyệt đăng: 28/07/2023

## Tóm tắt

Với sự phát triển nhanh chóng của công nghệ, tầm quan trọng của đạo đức trong phát triển và triển khai công nghệ ngày càng trở nên quan trọng. Kế toán đóng một vai trò quan trọng trong việc đảm bảo rằng, các tổ chức phát triển và sử dụng công nghệ một cách có đạo đức. Kế toán viên là những người gác cổng, kiểm soát và bảo vệ các khía cạnh đạo đức của việc xây dựng các công cụ công nghệ. Bài viết này khám phá những thách thức trong việc cân bằng giữa đổi mới và kiểm soát, trong khi duy trì niềm tin của công chúng vào việc phát triển và triển khai công nghệ. Nó cũng xem xét các nguyên tắc cơ bản của đạo đức và cách kế toán phải xem xét các khía cạnh đạo đức, khi đưa ra các quyết định nằm ngoài năng lực cốt lõi của họ.

**Từ khóa:** đạo đức, công nghệ, kế toán.

## Abstract

With the rapid development of technology, the importance of ethics in technology development and implementation has become increasingly crucial. Accountants play a significant role in ensuring that organizations develop and use technology ethically. They are the gatekeepers who control and protect the ethical aspects of building technological tools. This paper explores the challenges of balancing innovation and control while maintaining public trust in the development and implementation of technology. It also examines the fundamental principles of ethics and how accountants must consider ethical aspects when making decisions that fall outside their core competencies.

**Keywords:** ethics, technology, accounting.

**JEL Classifications:** M40, M42, M49.

## 1. Giới thiệu

Chủ đề về đạo đức nghề nghiệp kế toán là một vấn đề quan trọng trong thời đại công nghệ mới bùng nổ. Nghề kế toán đóng góp quan trọng vào việc quản lý tài chính và hỗ trợ quyết định kinh doanh. Tuy nhiên, để đảm bảo tính chính xác và đáng tin cậy của thông tin tài chính cần có các chuẩn mực đạo đức nghề nghiệp, để giúp các kế toán viên tránh được các sai sót hoặc gian lận trong tài chính.

Với sự phát triển của các công nghệ mới như: trí tuệ nhân tạo (AI), Blockchain, Big data, tự động hóa thì các chuẩn mực đạo đức nghề nghiệp kế toán cần phải được cập nhật và thích nghi để đáp ứng các thách thức mới trong việc đảm bảo tính chính xác và đáng tin cậy của thông tin tài chính. Ngoài ra, các kế toán viên cần được đào tạo để sử dụng các công nghệ mới này một

cách hiệu quả và đảm bảo tính đáng tin cậy của thông tin tài chính.

Trong tương lai, nghề kế toán và chuẩn mực đạo đức nghề nghiệp sẽ tiếp tục phát triển để đáp ứng các thách thức mới trong thời đại công nghệ mới. Điều quan trọng là các tổ chức nghề nghiệp, cơ quan quản lý Nhà nước và kế toán viên cần phải đưa ra các giải pháp để đảm bảo tính đáng tin cậy của thông tin tài chính và tránh được các sai sót hoặc gian lận trong tài chính.

## 2. Phương pháp nghiên cứu

Phương pháp PRISMA (Preferred Reporting Items for Systematic Reviews and Meta-Analyses) được sử dụng trong nghiên cứu này. Bài viết được triển khai theo cách tiếp cận Bibliometric kết hợp với phân tích nội dung. Đây là một trong những kỹ thuật phân tích được sử dụng phổ biến và được công nhận bởi nhiều học giả nghiên cứu (Koskinen và các cộng sự, 2008). Trên cơ sở sử dụng kỹ thuật dữ liệu lịch sử, tác giả tiến hành tổng hợp và phân tích để thấy rõ tính cấp thiết cũng như xu hướng thay đổi của chuẩn mực đạo đức nghề nghiệp. Từ đó, phương pháp khái quát hóa kết hợp với quan sát thực tiễn được vận

**\*Hội Kiểm toán viên hành nghề Việt Nam (VACPA)**

dụng để xây dựng và đề xuất các kiến nghị phù hợp, nhằm giúp các học giả và các nhà chính sách nghiên cứu và ban hành các quy định phù hợp giúp cho sự phát triển, cũng như là lộ trình thích ứng của ngành nghề kế toán.

3. Tổng quan và cơ sở lý luận

3.1. Sự thiên vị của công nghệ

Trong thời đại công nghệ số hiện nay, việc sử dụng công nghệ, trí tuệ nhân tạo để đưa ra quyết định tự động đã trở nên phổ biến. Tuy nhiên, việc này cũng đặt ra một số thách thức đạo đức và độ phức tạp đáng kể. Một trong những thách thức lớn nhất, đó là việc ảnh hưởng của sự thiên vị trong quá trình ra quyết định tự động. Có rất nhiều cách mà việc thiên vị có thể xảy ra trong quá trình đưa ra quyết định tự động này. Một trong số đó là việc sử dụng dữ liệu không đầy đủ hoặc không chính xác, dẫn đến kết quả bị lệch hướng. Ngoài ra, các thuật toán cũng có thể bị thiên vị nếu chúng được huấn luyện trên dữ liệu chỉ định hoặc có lệnh thực hiện các hành động một cách có chủ đích.

Theo Hagendorff, T. (2018), chúng ta không thể tin tưởng AI trong việc đưa ra các quyết định mang tính đạo đức, vì nó thiếu các giá trị cảm xúc và trực giác của con người. Nó đưa ra các ví dụ về cách các hệ thống AI có thể không xem xét các tác động đạo đức trong hành động của chúng, chẳng hạn như phân biệt đối xử với một số nhóm nhất định, gây hại cho môi trường hoặc vi phạm quyền riêng tư. AI có thể bị thao túng bởi các tác nhân độc hại hoặc dữ liệu sai lệch và nó có thể tạo ra những tình huống khó xử về mặt đạo đức cho

những người phải tương tác với nó. Và do vậy, con người nên duy trì quyền kiểm soát các quyết định đạo đức và AI nên được thiết kế với tính minh bạch, trách nhiệm giải trình và sự giám sát của con người.

Với sự phức tạp đạo đức này, các nhà quản lý và kỹ sư phần mềm cần có trách nhiệm đảm bảo rằng, công nghệ của họ được xây dựng và triển khai một cách công bằng, dựa trên dữ liệu chính xác và không bị thiên vị.

3.2. Quyền riêng tư và bảo mật dữ liệu

Quy định chung về bảo vệ dữ liệu (GDPR, là quy định bảo vệ dữ liệu và quyền riêng tư trong EU) có hiệu lực vào tháng 5/2018, quy định doanh nghiệp (DN), tổ chức có thể bị phạt tới 4% doanh thu toàn cầu vì lạm dụng hoặc không bảo vệ dữ liệu data khách hàng.

Theo nghiên cứu Davenport, T. H. (2013), việc theo dõi dữ liệu khách hàng không dừng lại ở đó. Dữ liệu khách hàng cũng có thể được liên kết với dữ liệu phạm vi công cộng để tạo hồ sơ khách hàng chi tiết hơn. Dữ liệu này có thể được sử dụng để đưa ra dự đoán chính xác về hành vi và tạo ra các chiến lược tiếp thị được nhắm mục tiêu hơn nữa. Việc sử dụng khai thác dữ liệu và phân tích dự đoán, có thể giúp DN đưa ra quyết định về chiến lược tiếp thị và phát triển sản phẩm.

Theo quy định của European Union Agency for Cybersecurity (2021) và Federal Trade Commission (2019), mặc dù việc thu thập dữ liệu khách hàng đã trở thành thông lệ tiêu chuẩn đối với nhiều DN nhưng điều quan trọng là phải đảm bảo rằng, khách hàng biết về

dữ liệu đang được thu thập và cách dữ liệu đó được sử dụng. Các công ty phải minh bạch về các hoạt động thu thập dữ liệu của họ và cung cấp cho khách hàng khả năng từ chối thu thập dữ liệu nếu họ muốn. Ngoài ra, các công ty phải đảm bảo rằng, họ tuân thủ các quy định về quyền riêng tư dữ liệu để tránh các vấn đề pháp lý tiềm ẩn.

Tóm lại, việc theo dõi dữ liệu khách hàng đã trở thành một phần không thể thiếu trong các chiến lược tiếp thị và bán hàng hiện đại. Tuy nhiên, điều quan trọng là các công ty phải minh bạch về các hoạt động thu thập dữ liệu của họ và đảm bảo rằng, họ tuân thủ các quy định về quyền riêng tư dữ liệu để tránh mọi vấn đề pháp lý tiềm ẩn.

3.3. Rủi ro tiềm tàng

Trong thời đại đầy thay đổi như hiện nay, các cơ quan quản lý gặp khó khăn trong việc dự báo những rủi ro tiềm tàng. Theo báo cáo của Forbes (2021), một số nhà lập pháp và chính phủ đã phát triển các kế hoạch, lộ trình hoặc chiến lược AI (Forbes, 2021). Nhiều quốc gia cũng đang tập trung vào các tiêu chuẩn đạo đức và chính sách để đảm bảo rằng, trí tuệ nhân tạo được sử dụng một cách công bằng và đúng đắn. Các chiến lược AI là cần thiết, để định hình tương lai của AI và đảm bảo việc sử dụng nó có trách nhiệm và có lợi ích chung. Toews, R. (2021).

Ngoài ra, Hãng Kiểm toán quốc tế Deloitte (Deloitte Insights, 2019) xác định, các rủi ro đạo đức liên quan đến AI và học máy như: thành kiến và phân biệt đối xử; thiếu minh bạch; xói mòn quyền riêng tư; trách nhiệm giải trình kém; dịch chuyển và chuyển đổi lực lượng lao động.

### 3.4. Công bằng và minh bạch trong công nghệ

Việc đảm bảo trí tuệ nhân tạo được sử dụng một cách công bằng và đúng đắn, là một thách thức lớn đối với ngành công nghiệp AI. Tuy nhiên, với sự cố gắng của các nhà nghiên cứu và các công ty công nghệ, chúng ta có thể đạt được tiến bộ trong việc đảm bảo sự công bằng và minh bạch trong trí tuệ nhân tạo. Việc tăng cường sự giám sát và phản hồi từ người dùng cũng rất quan trọng, để giúp phát hiện và sửa chữa các vấn đề đạo đức kịp thời.

Thuật toán trí tuệ nhân tạo là quá trình, trong đó máy móc được lập trình để sàng lọc lượng dữ liệu khổng lồ, nhằm xác định các mẫu và mối quan hệ mà con người có thể khó phân biệt. Những mối quan hệ này thường được thể hiện dưới dạng thuật toán, mà sau đó con người có thể diễn giải để đưa ra quyết định sáng suốt. Bằng cách này, con người giữ quyền kiểm soát cuối cùng đối với quá trình ra quyết định, với máy móc đóng vai trò là công cụ mạnh mẽ để hỗ trợ phân tích dữ liệu.

Bất chấp những tiến bộ đáng kể trong công nghệ AI, vẫn còn nhiều tranh luận về vai trò của máy móc trong quá trình ra quyết định. Một số ý kiến cho rằng, máy móc nên được trao quyền kiểm soát nhiều hơn đối với việc ra quyết định, vì chúng có thể xử lý lượng dữ liệu khổng lồ một cách nhanh chóng và chính xác, không bị ảnh hưởng bởi sự thiên vị hoặc cảm xúc của con người. Tuy nhiên, những người khác cho rằng, con người nên duy trì quyền kiểm soát, vì họ được trang bị tốt hơn để hiểu được các sắc thái phức tạp của một số quyết định nhất

định và có thể giải thích cho những cân nhắc về đạo đức mà có thể không được ghi lại chỉ trong dữ liệu. Quyết định về việc con người hay máy móc nên kiểm soát phụ thuộc vào bối cảnh cụ thể và loại quyết định được đưa ra. Trong một số trường hợp, máy móc có thể phù hợp hơn để xử lý các quyết định theo thói quen hoặc dựa trên dữ liệu, trong khi các trường hợp khác, trực giác và khả năng phán đoán của con người có thể cần thiết để điều hướng các cân nhắc đạo đức phức tạp.

Hiện nay, mặc dù Viện Đạo đức Kinh doanh (The Institute for Business Ethics) đưa ra 4 nguyên tắc để xem xét cách các thuật toán được sử dụng và đã có những hướng dẫn này, tuy nhiên lại bị các nhà phát triển công nghệ xem nhẹ và không quan tâm đến các chuẩn mực được coi là “AI có đạo đức”.

Theo McKinsey, trong bối cảnh hiện nay, kế toán đóng một vai trò quan trọng trong việc theo kịp sự phát triển bên ngoài và tác động của chúng đối với DN và các bên liên quan. Điều quan trọng là, các DN phải xem xét các bên liên quan, bao gồm khách hàng, xã hội và cơ quan quản lý, ngoài các nhà đầu tư khi giải quyết các rủi ro của trí tuệ nhân tạo (AI) và phân tích. Nếu không làm như vậy, có thể dẫn đến phản ứng dữ dội từ các nhóm này.

Để xây dựng niềm tin trong thời đại kỹ thuật số, DN phải tập trung vào việc tạo ra giá trị chung cho tất cả các bên liên quan. Điều này liên quan đến việc điều chỉnh các mục tiêu kinh doanh với nhu cầu xã hội và giải quyết các thách thức như bất bình đẳng thu nhập và biến đổi khí hậu. Bằng cách tạo ra giá trị chung, các DN không chỉ có thể tạo ra giá

trị kinh tế mà còn nâng cao tác động xã hội và môi trường của họ.

Kế toán có thể đóng góp vào quá trình này, bằng cách cung cấp cái nhìn sâu sắc về các tác động tài chính và phi tài chính của các quyết định kinh doanh. Họ có thể giúp DN xác định các lĩnh vực có thể tạo ra giá trị chung và phát triển các chiến lược để đo lường và báo cáo về kết quả của những nỗ lực này.

## 4. Thảo luận

### 4.1. Công nghệ và đạo đức

Để đảm bảo rằng, việc phát triển và triển khai hệ thống trí tuệ nhân tạo (AI) tuân thủ các nguyên tắc đạo đức và giá trị đạo đức, thì các công ty cần phải có trách nhiệm đảm bảo rằng việc sử dụng AI phù hợp với các nguyên tắc đạo đức, giá trị đạo đức, trong đó bao gồm tính minh bạch, tính chịu trách nhiệm và tính công bằng. Để đạt được điều này, các công ty nên phát triển một khung đạo đức cho AI, bao gồm các hướng dẫn cho việc phát triển, triển khai và giám sát hệ thống AI. Khung này nên được phát triển với sự hợp tác của các chuyên gia đạo đức, khoa học dữ liệu và công nghệ, cùng với sự tham gia của các bên liên quan, bao gồm khách hàng, nhân viên và các cơ quan quản lý. Khung đạo đức cần bao gồm các quy định cho việc kiểm tra và xác thực hệ thống AI để đảm bảo tính công bằng, độ chính xác và không thiên vị. Nó cũng cần bao gồm các biện pháp để giám sát tác động của AI đến cá nhân và xã hội, cũng như để xác định và giảm thiểu bất kỳ tác động tiêu cực nào.

### 4.2. Nguyên tắc đạo đức đổi mới

Tác giả Charlie Pownall trong nghiên cứu “AI, Algorithmic and

Automation Incident and Controversy Repository” (2021) đã nêu ý nghĩa đạo đức của các công nghệ mới nổi đã thu hút được sự chú ý trong những năm gần đây. Một phần được thúc đẩy bởi sự công khai về những tồn tại, sự cố của AI, xét về khía cạnh đạo đức, vi phạm dữ liệu và mối quan tâm về tiền điện tử liên quan đến việc sử dụng tài nguyên và rủi ro gian lận.

Nhóm Công tác công nghệ IESBA (The IESBA Technology Working Group) của Liên đoàn Kế toán Quốc tế (IFAC) lưu ý rằng, “Các tổ chức cũng cam kết phát triển khuôn khổ đạo đức AI để tối đa hóa tiềm năng của AI trong việc mang lại những chuyển đổi tích cực cho xã hội và để giảm thiểu nguy cơ thiệt hại xã hội đáng kể.” (IESBA TWG, supra note 41 at 14) và “một kế toán viên cần phải suy nghĩ đồng thời và toàn diện về việc tuân thủ các nguyên tắc cơ bản các nguyên tắc trong môi trường tổ chức được hỗ trợ bởi công nghệ.” IESBA TWG, supra note 41 at 14).

**4.3. Các biện pháp bảo vệ**

Các nguyên tắc cơ bản của đạo đức không thay đổi trong một môi trường, nhưng khi làm việc trong các lĩnh vực nằm ngoài năng lực cốt lõi của một người thì cần phải xem xét về các khía cạnh đạo đức của việc ra một quyết định. Khi các tổ chức phát triển hoặc triển khai AI thì kế toán viên, cần giúp đảm bảo rằng, các cân nhắc về đạo đức được tích hợp vào thiết kế ngay từ đầu (John C. Havens, Executive Director, IEEE Global Initiative on Ethics of Autonomous and Intelligent Systems). Ngay từ ban đầu, các kế toán viên phải đặt

câu hỏi liệu rằng “Đây có phải là hệ thống được xây dựng không?” và “Làm thế nào để chúng ta chống lại sự thiên vị và đảm bảo sự công bằng?”

Đổi mới công nghệ cần sự can thiệp về khía cạnh đạo đức của con người, cần có sự thiết lập văn hóa dựa trên đạo đức trong tổ chức. Kế toán viên đóng vai trò cửa ngõ, kiểm soát bảo vệ đạo đức trong việc xây dựng các công cụ công nghệ.

Theo các Báo cáo của IFAC, CPA Canada và ICAS thì các biện pháp bảo vệ có thể bao gồm: thực hiện các hoạt động hỗ trợ tuân thủ các khuôn khổ đã thiết lập, để tăng cường báo cáo cho các bên liên quan; khơi dậy các cuộc thảo luận dẫn đến tăng tính minh bạch và trách nhiệm giải trình, khuyến khích và hỗ trợ những cá nhân nêu lên mối lo ngại về đạo đức.

*Đối với Hội nghề nghiệp*

- Đảm bảo rằng, ban lãnh đạo Hội cần phải hiểu về đạo đức trong công nghệ.

- Hợp tác với các hội nghề nghiệp khác và/hoặc ngành nghề khác (chẳng hạn như nhà khoa học dữ liệu và kỹ sư, luật sư...) ở cấp quốc gia/khu vực, để những người này cùng góp sức trong một mục tiêu chung về nhận thức được vấn đề đạo đức trong bối cảnh công nghệ mới đang phát triển bùng nổ.

- Truyền thông các nội dung giá trị đạo đức này đến các bên có liên quan (ví dụ như các cơ quan Nhà nước, Bộ Tài chính khi họ dự thảo ban hành các quy định có liên quan đến lĩnh vực này).

- Hỗ trợ các hội viên mở rộng, nâng cao thông tin và năng lực công nghệ, bằng cách tạo điều

kiện cập nhật kiến thức có nội dung thuộc các lĩnh vực công nghệ (chẳng hạn như khoa học dữ liệu, lập trình, công nghệ, thương mại điện tử, phân tích dữ liệu... đặc biệt nên có nội dung của cấu phần đạo đức/lãnh đạo/chiến lược) và kết hợp với các giảng viên công nghệ, tin học.

*Đối với các kế toán viên*

- Xác định giá trị nghề nghiệp của riêng mình về vấn đề đạo đức; Nâng cao kỹ năng để hỗ trợ và xây dựng giá trị nghề nghiệp của riêng mình về vấn đề đạo đức này.

- Xây dựng các kỹ năng công nghệ cần thiết, để kết hợp hiệu quả với kiến thức kỹ thuật với các kỹ năng chuyên nghiệp hoặc hỗ trợ – và đặc biệt là đạo đức.

- Học cách làm việc với máy móc: Đánh giá cao những điểm mạnh của máy móc, nhưng cũng nhận ra những hạn chế của chúng. Hãy đặt câu hỏi và hoài nghi để tránh phụ thuộc quá mức.

- Sử dụng khung khái niệm dựa trên nguyên tắc của IESBA (IESBA Code’s principles-based conceptual framework) và hướng dẫn được cung cấp thông qua Sáng kiến Công nghệ IESBA (IESBA Technology Initiative), để giúp đánh giá các tình huống đặt ra những thách thức về đạo đức liên quan đến phát triển và sử dụng công nghệ. Đặc biệt, kế toán viên cần quan tâm đến việc thúc đẩy văn hóa tổ chức dựa trên đạo đức, đánh giá sự thiên vị và duy trì khách quan, áp dụng xét đoán chuyên môn và duy trì sự chuyên nghiệp năng lực liên quan đến công nghệ mới nổi.

Xem tiếp trang 34

tuân thủ cam kết của Việt Nam, cũng như vấn đề về lợi ích và chi phí nếu thực hiện.

### **Thứ hai, hoàn thiện công tác kế toán cho sắc thuế tối thiểu toàn cầu**

Khi thuế tối thiểu toàn cầu được áp dụng, nguyên tắc kế toán và phương pháp kế toán thuế cũng cần được bổ sung để phù hợp với thực tiễn. Khó khăn và cản trở công tác kế toán thuế tối thiểu toàn cầu không chỉ là phương pháp xác định số tiền thuế, mà còn nội dung, lộ trình thực hiện và báo cáo thuế. Cần có sự chuẩn bị sẵn sàng cho những tình huống có thể phát sinh khi thực hiện thuế tối thiểu toàn cầu.

### **Cuối cùng, phối hợp với các tổ chức tài chính, ngân hàng và chính phủ các quốc gia trong minh bạch dòng tiền, thu nhập của các DN xuyên quốc gia**

Các quốc gia trú ẩn, các tổ chức tài chính, ngân hàng quốc tế luôn cam kết hoặc hứa hẹn đảm bảo bí mật thông tin tài chính DN.

Điều này sẽ gây cản trở lớn tới việc xác định chi phí, lợi nhuận, chuyển lỗ,... có liên quan của DN xuyên quốc gia và gián tiếp ảnh hưởng đến việc tính thuế tối thiểu toàn cầu tại Việt Nam.

**Tóm lại,** sự phát triển của kinh tế số và toàn cầu hoá đã và đang có ảnh hưởng lớn đến kinh tế - xã hội của các quốc gia. Nhiều loại hình kinh doanh mới dựa trên nền tảng công nghệ thông tin ra đời đem lại những tiện ích mới cho khách hàng, nhưng đồng thời cũng đặt ra những thách thức mới cho các cơ quan quản lý, đặc biệt là các biện pháp quản lý thu thuế phù hợp, nhằm ngăn chặn các hành vi làm xói mòn cơ sở tính thuế và chuyển lợi nhuận. Thuế tối thiểu toàn cầu là một chính sách kiểm soát và làm minh bạch hoá dòng tiền kinh doanh của các DN có hoạt động kinh doanh xuyên quốc gia. Việc áp đặt GMT còn thể hiện mục tiêu “thực hiện trách nhiệm xã hội của DN” trong

hoạt động kinh doanh và công bằng trong tổ chức kinh doanh - kinh tế - xã hội. ■

### **Tài liệu tham khảo**

- Michael P. Devereux và cộng sự. (2023). *Empirical evidence on the global minimum tax: What is a critical mass and how large is the substance-based income exclusion*, Tài liệu của OECD;
- Nguyễn Văn Thuận và cộng sự. (2021). *Tác động của chính sách thuế đến đầu tư trực tiếp nước ngoài tại các quốc gia ASEAN*, Tạp chí Nghiên cứu Tài chính - Marketing, số 61 - Tháng 02/2021;
- Niels Johannesen và cộng sự. (2022). *The global minimum tax*, *Journal of Public Economics*, Volume 212, August 2022;
- Nigel Driffield và cộng sự. (2022). *Multinational enterprises and the welfare state*, *Transnational corporations investment and development*, Volume 29, 2022;
- Oka Naoki. (2021). *Fight against Tax Havens and International Tax Law: New Taxing Right and a Global Minimum Tax*, Policy Research Institute, Ministry of Finance, Japan, Public Policy Review, Vol.17, No.1, April 2021;
- Tài liệu hội thảo quốc tế: *Sự đối mặt của pháp luật với những thách thức của thế kỷ 21: Phương hướng đổi mới pháp luật*.

## **Tiếp theo trang 29**

### **5. Kết luận**

Việc xây dựng một khung quy định đạo đức cho các công cụ công nghệ là cực kỳ quan trọng. Khung đạo đức này không chỉ giúp đảm bảo tính công bằng, độ chính xác và không thiên vị trong việc sử dụng công nghệ, mà còn giúp giám sát tác động của công nghệ đến cá nhân và xã hội. Việc đào tạo kế toán viên về đạo đức và giá trị đạo đức liên quan đến công nghệ là rất cần thiết. Đối với công tác kế toán, các công nghệ mới nổi

đặt ra nhiều thách thức về đạo đức, các kế toán viên cần đảm bảo tính khách quan, công bằng và đầy đủ sự chuyên nghiệp năng lực trong việc ra quyết định. Tầm quan trọng ngày càng tăng của niềm tin trong thời đại kỹ thuật số cũng đòi hỏi sự chịu trách nhiệm và hành động có trách nhiệm từ các nhà lãnh đạo, kể cả các kế toán viên. ■

### **Tài liệu tham khảo**

- Alan Winfield. (2021). *"An updated round up of ethical principles of robotics and AI"* (accessed September 10, 2021), online (blog).

- AlgorithmWatch. (2021). *"AI Ethics Guidelines Global Inventory"* (accessed September 10, 2021), online: [Algorithmwatch](https://www.algorithwatch.com/).
- Charlie Pownall. (2021). *"AI, Algorithmic and Automation Incident and Controversy Repository"* (accessed September 10, 2021), online: [AIAAIC](https://www.aiaaic.com/).
- Corporate Ethics in a Digital Age*. (2019) Peter Montagnon, Institute of Business Ethics 2019.
- Deloitte Insights. (2019).
- European Union Agency for Cybersecurity. (2021). *GDPR: 4 Years On*.
- Federal Trade Commission. (2019). *Complying with the FTC's COPPA Rule*.
- IESBA TWG, *supra* note 41 at 14.
- IESBA Code, *supra* note 42 at 110.1.
- IEEE's Ethically Aligned Design.